

Tilburg University

Het project Emergo

Spapens, A.C.M.

Published in:
Kennis in de frontlijn

Publication date:
2013

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):
Spapens, A. C. M. (2013). Het project Emergo: Meervoudig aanpakken van georganiseerde misdaad. In P. Tops, C. Sprenger, & N. Kop (Eds.), *Kennis in de frontlijn: Ervaringen met praktijkonderzoek in de politie* (pp. 141-153). Politieacademie.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

9.

Het project Emergo: meervoudig aanpakken van georganiseerde misdaad **De rol van praktijkonderzoek**

Toine Spapens

1. Inleiding

Het besef dat georganiseerde misdaad niet alleen strafrechtelijk kan worden aangepakt, maar dat er ook via het bestuursrecht en het fiscale recht succesvolle interventies mogelijk zijn, is in Nederland langzaam aan steeds meer gemeengoed aan het worden (zie ook Tops, 2013). Inmiddels is een netwerk van Regionale Informatie- en Expertisecentra (RIEC'en) opgezet om interventies vanuit verschillende invalshoeken te coördineren. Toch geldt de daadwerkelijke toepassing van meervoudige aanpakken van zware misdaad bij velen nog steeds als revolutionair, zeker bij de politie en het Openbaar Ministerie.

Hoewel het project Emergo zeker niet de eerste gelegenheid was waarbij overheidsinstanties geïntegreerd werkten en informatie uitwisselden (zie bijvoorbeeld Bakker et al., 2000; Spapens, 2008), ging het project daarbij weer een stap verder. Het grote belang van Emergo was van meet af aan duidelijk. Het ging immers om de zware misdaadproblematiek in het oude stadshart van Amsterdam, dat tegelijkertijd een van de toeristische visitekaartjes van Nederland is. Vanaf de operationele start van het project Emergo in september 2008, tot en met het einde van de projectstatus in juni 2011, is een groep wetenschappelijke onderzoekers er zeer nauw bij betrokken geweest, om te adviseren, mee te werken, nieuwe instrumenten te ontwikkelen en te rapporteren. Het project Emergo ging in 2012 op in het RIEC Amsterdam-Amstelland. Deze bijdrage gaat nader in op het project Emergo en de rol die het praktijkonderzoek daarin speelde (zie ook Spapens, 2012, waar dit hoofdstuk deels op is gebaseerd).

2. Het project Emergo

De voorbereidingen voor het project Emergo werden in 2007 gestart, nadat het Amsterdamse stadsbestuur tot de conclusie was gekomen dat de verwevenheid van onder- en bovenwereld in het postcodegebied 1012 (de 'Wallen') een dermate serieus probleem vormde dat hulp van de rijksoverheid noodzakelijk was. De grootste vraagstukken waren vrouwenhandel in relatie tot de omvangrijke prostitutiesector in het gebied en investeringen van crimineel geld in vastgoed en bedrijvigheid, al dan niet via stromannen of -vrouwen. Speciale aandacht hadden ook de 75 coffeeshops die zich op dat moment op deze paar vierkante kilometers bevonden. De doelstelling bij de start van het project was tweeledig. Enerzijds diende beter zicht te worden gekregen op de aard van de (georganiseerde) misdaad in het hart van de hoofdstad. Anderzijds moesten de geconstateerde criminaliteitsproblemen integraal worden aangepakt. Deze beide sporen zijn vanaf de start gelijktijdig bewandeld. In het navolgende ga ik eerst in op de analysewerkzaamheden en daarna op de operationele samenwerking.

2.1 Koppelen van informatie van de Emergo-partners

'Handmatige' analyse

De analyse van de problematiek gebeurde in eerste instantie 'handmatig' door analisten, die voor het eerst toegang hadden tot allerlei uiteenlopende gesloten bronnen, van de politie, de gemeente en de Belastingdienst. Vanzelfsprekend werden ook open bronnen, zoals het handelsregister van de Kamer van Koophandel en kadastrale gegevens, benut. Omdat op die manier niet het hele Wallengebied in één keer kon worden doorgelicht, werd gekozen voor een serie van deelprojecten. Daarin werden twee kleine straten (per adres bewoners, pandeigenaren en bedrijven) doorgelicht, hotels in het lagere kwaliteitssegment, de prostitutiesector, een deel van de coffeeshops in het Wallengebied en 'sleutelpersonen'. Bij de laatstgenoemden ging het bijvoorbeeld om particulieren met veel vastgoed in het gebied en eigenaren van meerdere bedrijven in criminogene branches. Een belangrijke opbrengst van deze deelprojecten was dat duidelijk werd over welke informatie de verschillende partners beschikten. Bovendien bleek die vaak in dezelfde

richting te wijzen: wanneer de gemeente bij een bepaald pand of bedrijf bedenkingen had, waren die er doorgaans ook bij de politie en de Belastingdienst en andersom.

Van analyse naar handhavingsacties

De analyses leverden om te beginnen de nodige aanknopingspunten voor gezamenlijke handhavingsacties op. In een van de onderzochte straten was op papier bijvoorbeeld sprake van een opmerkelijke leegstand. Een controleactie wees echter direct uit dat de panden wel degelijk in gebruik waren, bijvoorbeeld als illegaal hotel. Daartegen kon vervolgens bestuurlijk worden opgetreden, terwijl de 'exploitanten' ook fiscaal werden aangepakt omdat zij die inkomsten veelal niet hadden opgegeven. Gezamenlijke handhavingsacties werden ook op andere terreinen uitgevoerd, bijvoorbeeld in de vorm van controles van Chinese massagesalons op illegale prostitutie (deze controles vonden overigens plaats als uitvloeisel van een landelijke actie). Dergelijke controleacties vergden de nodige voorbereiding en personele inzet en konden dus maar een aantal keren per jaar worden georganiseerd.

Van analyse naar opsporing

Het analyseren van voorhanden zijnde informatie was één ding, maar dit betekende nog niet dat daaruit ook direct een voldoende zware verdenking voortvloeide om concrete interventies te kunnen plegen, met name niet in de vorm van strafrechtelijke onderzoeken. In de praktijk moest voor die verdenking doorgaans worden teruggevallen op meer klassieke informatiebronnen, zoals processen-verbaal van de Criminele Inlichtingen Eenheden (CIE) en restinformatie uit andere (lopende) opsporingsonderzoeken. Zo bleek in één geval dat de CIE over een betrokkene bij een hotel in het Wallengebied, waar op grond van een analyse grote vraagtekens bij waren gesteld, nog flink wat informatie had liggen. Genoeg om tot een onderzoek te kunnen komen dat, geleid door de FIOD, al binnen enkele weken genoeg bewijsmateriaal opleverde om tot aanhoudingen te kunnen overgaan. Een ander voorbeeld betrof een dubieuze coffeeshophouder die opeens in een lopend witwasonderzoek in een ander deel van het land als verdachte bleek op te duiken. Zulke meevallers deden zich echter lang niet altijd voor: vaak moest het

dossier verder worden opgebouwd, bijvoorbeeld door reguliere fiscale of bestuurlijke controles uit te voeren ten aanzien van personen, panden of bedrijven. Wanneer die mogelijkheden er niet waren, bijvoorbeeld omdat dit te veel inspanning zou kosten, zat er niets anders op dan te wachten tot de benodigde aanvullende informatie meer toevallig voorhanden kwam.

Capaciteitsvraagstukken

Wanneer er een voldoende verdenking was opgebouwd, kon er nadere actie volgen, maar dat betekende nog niet dat de benodigde personele capaciteit daarvoor bij de verschillende partners ook direct voorhanden was. Het project Emergo beschikte niet over eigen uitvoerend opsporingspersoneel. Met name bij de politie bleek researchcapaciteit steeds bijzonder schaars en dreigden projectvoorstellen diverse malen in het proces van ‘wegen en sturen’ te sneuvelen. Gezien het belang van het project Emergo moest van hogerhand worden ingegrepen om toch de vereiste prioriteit te verkrijgen. Ook de ‘waan van de dag’ zorgde soms voor blokkades. Toen burgemeester Van der Laan begin 2010 een offensief aankondigde om het aantal overvallen in de stad terug te brengen, wilden de Amsterdamse politiechefs daar graag gevolg aan geven, maar daarvoor moesten dan wel direct ‘de stekkers’ uit allerlei lopende activiteiten worden getrokken, zoals Emergo, om politiemensen vrij te maken. Het vergde bij tijden heel wat discussie om het politimanagement op andere gedachten te brengen.

Datamining

Het handmatig analyseren van informatie uit een veelheid aan bronnen is uiteraard een tijdrovende zaak. Binnen het project Emergo is dan ook gewerkt aan methoden en technieken om databestanden van de partners geautomatiseerd te doorzoeken op panden, bedrijven en personen met afwijkende profielen. Het doel daarvan was het maken van een voorselectie, die vervolgens door analisten nader kon worden bekeken. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedacht, is een dergelijke exercitie verre van eenvoudig, zowel in technische zin als inhoudelijk. Een team van ICT-specialisten heeft dan ook veel tijd nodig gehad om tot resultaten te komen. Een voorbeeld daarvan is de identificatie van een aanzienlijke groep personen met een vergelijkbaar profiel als dat

van bekende 'Amsterdamse Beroepscriminelen' (ABC'ers). Dat betekende overigens nog niet dat dit allemaal nog onbekende zware misdadigers waren: daarvoor waren de toegepaste filters nog te grofmazig.

2.2 Operationele samenwerking

Om de operationele samenwerking, in de vorm van gezamenlijke handhavingsacties en integrale opsporingsonderzoeken, tot stand te brengen werden twee groepen gevormd: de 'Handhavingsgroep' en de 'Zwacrigroep'. Deze twee groepen en hun activiteiten worden hierna besproken. Buiten beschouwing blijft het tweewekelijkse projectleidersoverleg, dat vanaf juni 2009 ook plaatsvond.

Handhavingsgroep

De Handhavingsgroep bestond uit medewerkers van het Stadsdeel Centrum en het Van Traateam van de gemeente Amsterdam, medewerkers van de Belastingdienst met ervaring in het Wallengebied, politiemensen uit de uniformdienst van de Wijkteams Beursstraat en Nieuwezijds Voorburgwal, alsmede van het Openbaar Ministerie. Deze groep kwam maandelijks bijeen om de concrete activiteiten te bespreken. De onderwerpen vonden hun oorsprong in uitkomsten van analyses (zie hiervoor), maar ook in signalen die afkomstig waren uit de dagelijkse praktijkwerkzaamheden van de partners.

Wanneer er bijvoorbeeld meldingen bij de politie binnenkwamen over overlast rondom een café dat eigendom was van een van de al bekende 'pappenheimers' in het gebied en de Belastingdienst vraagtekens had omtrent de omzetgegevens, kwam deze situatie voor nader onderzoek op de agenda, waarna bijvoorbeeld een geïntegreerde controleactie volgde. Actiepunten dienden zich ook vanzelf aan. Een voorbeeld is een coffeeshopeigenaar bij wie tijdens een verkeerscontrole elders in het land een illegaal vuurwapen werd aangetroffen. Naar aanleiding daarvan vond ook een doorzoeking van zijn Amsterdamse woning en bedrijf plaats, waarbij voor honderdduizenden euro's contant geld werd gevonden. Naar aanleiding hiervan ondernamen de Belastingdienst en de gemeente nadere actie. De handhavingsgroep volgde gedurende de looptijd van het project Emergo steeds de activiteiten op zo'n vijftig

locaties in het Wallengebied, dan wel van specifieke personen. Steeds werd in onderling overleg bekeken welke concrete acties, in de sfeer van het strafrecht, het fiscale recht of het bestuursrecht, konden worden ondernomen door een van de partners, of in een gezamenlijke of gecoördineerde actie.

Zwacrigroep

In de Zwacrigroep waren dezelfde partners vertegenwoordigd als in de Handhavingsgroep. Ook hierin namen het Stadsdeel Centrum en het Van Traateam deel. De Belastingdienst was vertegenwoordigd door het Team Bijzondere Aanpak, dat zich onder meer bezighoudt met de fiscale handel en wandel van zware criminelen. Namens de politie nam het Bureau Financieel Economische Recherche (BFER) deel aan het overleg. De personele samenstelling van de Zwacrigroep overlapte deels die van de Handhavingsgroep, waarmee tevens zorg werd gedragen voor uitwisseling van informatie tussen beide groepen.

Bij de start van het project Emergo lagen er nog geen kant-en-klare voorstellen voor opsporingsonderzoeken op de plank. De Zwacrigroep richtte zich dan ook eerst op de analyse van de criminaliteitsproblemen in het Wallengebied, aan de hand van de hiervoor beschreven deelprojecten. Al gauw dienden zich echter ook concrete opsporingsonderzoeken aan.

Het verloop van de operationele samenwerking kan het best worden geïllustreerd aan de hand van een concreet voorbeeld van een onderzoek naar mensenhandel. De prostitutiebranche in het Wallengebied is een gecompliceerd geheel. Op papier zijn de prostituees zelfstandige ondernemers, die als zodanig ook staan ingeschreven bij de Kamer van Koophandel. Zij huren een werkruimte op de Wallen (een 'raam') bij een bedrijf dat deze verhuurt. Het pand waarin deze ramen zich bevinden, is doorgaans, om fiscale redenen, eigendom van weer een andere persoon, die geen bemoeienis heeft met de gebeurtenissen ter plaatse. In de praktijk werkt een deel van de prostituees echter niet zelfstandig, maar onder dwang van een pooier. Die doet een beroep op een Nederlandse 'dienstverlener' die alle noodzakelijke papierwerk in

orde maakt. Het bedrijf dat de ramen verhuurt, is regelmatig niet meer dan een façade die wordt gerund door een stroman: in werkelijkheid maakt de eigenaar van het pand ter plekke nog altijd de dienst uit.

Het is helder dat alleen strafrechtelijk onderzoek naar de pooiers, terwijl de rest van de infrastructuur buiten schot wordt gelaten, maar beperkt effect heeft. Het is dus noodzakelijk dat ook bewijsmateriaal wordt verzameld tegen de ‘faciliteerders’, op grond waarvan bestuurlijke maatregelen kunnen worden genomen, zoals het intrekken van vergunningen, of een eind kan worden gemaakt aan belastingfraude. Een officier van justitie of een rechercheur kan vaak moeilijk inschatten welke informatie de gemeente of de Belastingdienst daarvoor precies nodig heeft. Regelmatig overleg tijdens een opsporingsonderzoek biedt dus de mogelijkheid om veel gericht te werken. Binnen het project Emergo vond die uitwisseling op uitgebreide schaal plaats.

3 De wetenschappelijke ondersteuning van het project

Gezien het belang van het project Emergo en het vernieuwende karakter werd het project intensief wetenschappelijk ondersteund. Dat gebeurde in diverse hoedanigheden, namelijk in de vorm van advisering, het ontwikkelen en toepassen van dataminingtechnieken, door middel van analyses van het juridische kader voor het project en door het, gezamenlijk met de uitvoerende betrokkenen, rapporteren over het verloop en de uitkomsten van het project Emergo.

Deze ondersteuning vond plaats door een onderzoeksgroep van het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) van het toenmalige ministerie van Justitie, waaraan onderzoekers van de Universiteit van Tilburg, in de personen van Cyrille Fijnaut en ondergetekende waren toegevoegd. De juridische analyse werd uitgevoerd door Duthler Associates. Ten behoeve van het dataminingproject werden, behalve onderzoekers van het WODC, ook ICT-specialisten en een deskundige op het terrein van sociale netwerkanalyse ingehuurd. De onderzoeksgroep werkte vanuit een pand van de Amsterdamse politie in het Wallengebied, waar ook de vergaderingen van de Handhavings- en Zwacrigroepen plaatsvonden.

3.1 Advisering en onderzoek

De rol van de onderzoekers was allereerst om bij te dragen aan de ‘handmatige’ analyses die in het kader van de diverse deelprojecten werden gemaakt. Daarbij ging het bijvoorbeeld om het organiseren van het bijeenbrengen van informatie in een van de eerste deelprojecten, waarin twee straten werden doorgelicht, maar ook door zelf concreet gegevens te verzamelen in samenwerking met de andere partners. De ervaringen die daarmee werden opgedaan, konden vervolgens worden benut in de andere analyseprojecten.

Voorts was de adviesrol van groot belang, die zich met name concentreerde in de persoon van Cyrille Fijnaut. Hij nam deel aan zowel de Handhavings- als de Zwacri-overleggen, om behulpzaam te zijn bij zowel inhoudelijke als procesmatige vraagstukken die zich aandienden. Zoals bij alle samenwerkingsprojecten deden zich voortdurend grotere en kleinere knelpunten voor en de aanwezigheid van een externe adviseur die bij alle partijen groot gezag genoot, bleek bij tijd en wijle essentieel om zaken te oliën of vlot te trekken.

3.2 Juridische analyse

Een project waarin vrijelijk informatie wordt gedeeld tussen uiteenlopende overheden, roept vanzelfsprekend juridische vragen op in verband met de privacybescherming. Het project Emergo opereerde op basis van een convenant. Om na te gaan tot hoever dit convenant reikte, werd, voorafgaand aan de operationele start, nader onderzoek gedaan. Het zou uiteraard te ver voeren om hier op de precieze juridische finesses in te gaan, maar de uitkomst was dat er wettelijk geen onoverkomelijke bezwaren tegen deze vorm van uitwisseling bestonden. Dit nam niet weg dat er zo nu en dan toch discussies waren: zeker bij de politie lopen nogal wat zelf benoemde ‘deskundigen’ rond op het terrein van de privacywetgeving. Zij slaagden er soms in bij hun leidinggeven- den of bij collega’s die participeerden in het project Emergo twijfel te zaaien, die vervolgens weer moesten worden weggenomen. Een serieus probleem ontstond, zoals hierna wordt beschreven, in het dataminingproject. Tot slot volgden in augustus 2011, in de fase waarin het project werd ingebed in het RIEC Amsterdam-Amstelland en de weten-

schappelijke ondersteuning al was beëindigd, nieuwe moeilijkheden. De aanleiding was een uitspraak van de Rechtbank Utrecht, die oordeelde dat alleen een convenant nog niet volstond voor de uitwisseling van informatie tussen overheidspartijen ten behoeve van de opsporing. Deze moest in plaats daarvan worden verstrekt op grond van artikel 126nd Sr.⁹ De politie zag hierin een aanleiding om dan maar helemaal te stoppen met het delen van informatie. Ook dit standpunt werd nadien genuanceerd, mede door navolgende rechterlijke uitspraken, maar het illustreert de gevoeligheid van het thema.

3.3 Datamining

Het dataminingproject werd gestart door twee onderzoekers van het WODC, die parttime beschikbaar waren. Hier was eerst en vooral sprake van een nog onontgonnen terrein, waardoor het lang duurde voordat de eerste resultaten konden worden gepresenteerd. Deze 'ICT-groep' opereerde dan ook relatief zelfstandig. Een groot deel van de werkzaamheden werd opgeslokt door het verkrijgen van de noodzakelijke databestanden van de politie, de gemeente en de Belastingdienst en deze geschikt te maken voor de hier gevraagde analyse. De beschikbare personele capaciteit voor dit project bleek gezien de complexiteit ervan veel te beperkt en werd daarom na een jaar uitgebreid met personeel van de politie Amsterdam-Amstelland en enkele ingehuurd ICT-specialisten. Behalve inhoudelijke problemen deden zich ook juridische vraagstukken voor. Het gebruik van databronnen was weliswaar afgedekt door middel van een convenant, maar desondanks bleek ook een gemeentelijke Registratiecommissie nog een aparte jurisdictie te hebben ten aanzien van het gebruik van gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA). Deze oordeelde in een betrekkelijk laat stadium van het project dat de cruciale informatie uit het GBA alleen voor wetenschappelijke doeleinden mocht worden gebruikt. De consequentie hiervan was dat de concrete uitkomsten van de analyses, die vanaf eind 2010 beschikbaar kwamen, niet met de operationele partners mochten worden gedeeld. Het leidde er ook toe dat de databestanden na afloop van de periode van drie jaar waarin Emergo wetenschappelijk werd ondersteund, moesten worden vernietigd.

⁹ Rechtbank Utrecht 26 augustus 2011, LJN BR5923

3.4 Rapportage

Tot slot heeft de groep wetenschappers, tezamen met de operationeel bij het project Emergo betrokkenen, een aantal rapporten geschreven waarin de resultaten en opgedane ervaringen gedetailleerd zijn beschreven. Om te beginnen is een tiental niet-openbare rapporten vervaardigd waarin de uitkomsten van de uiteenlopende deelprojecten zijn beschreven. Daarnaast zijn twee openbare rapporten verschenen. Het eerste rapport, met de titel *Emergo*, de gezamenlijke aanpak van de zware (georganiseerde) misdaad in het hart van Amsterdam, is geschreven door de Projectgroep Emergo (ook digitaal beschikbaar via www.overheid.nl). Het beschrijft de achtergronden, werkwijze en de uitkomsten van het project. De verantwoordelijkheid voor het tweede rapport lag bij onderzoekers van het WODC; dit rapport gaat specifiek in op de problematiek van mensenhandel in de Amsterdamse prostitutiesector (Verhoeven et al., 2012). Over de ervaringen die zijn opgedaan in het project Emergo, zijn talrijke presentaties gegeven, zowel door de onderzoekers als door direct betrokken medewerkers van de deelnemende instanties.

4 Tot besluit

Voor mijzelf betekende het project Emergo dat ik bijna drie jaar lang twee dagen per week de trein van Tilburg naar Amsterdam kon nemen om ter plekke mee te werken aan het verzamelen en analyseren van informatie en mee te praten over de vervolgacties. Het was een unieke gelegenheid om enerzijds de theoretische inzichten uit de criminologie over de werking van georganiseerde criminaliteit in het analysewerk in te brengen, anderzijds bood het project de mogelijkheid om mijn eigen theoretische gedachten te scherpen aan de enorme praktijkdeskundigheid van medewerkers van de gemeente, de politie en de Belastingdienst die al jarenlang in het gebied actief waren. De aanwezige historische kennis bleek telkens weer van essentieel belang om de verzamelde informatie in de juiste context te plaatsen. Het heeft mij ervan overtuigd dat zowel de neiging om mensen voortdurend van de ene functie naar de andere over te plaatsen, als de wettelijke voorschriften om allerlei informatie al na vijf jaar weer uit politieke informatiesystemen te verwijderen, funest zijn voor de effectiviteit van de opsporing.

Het project Emergo vond plaats in een ingewikkelde en gevoelige politiek-bestuurlijke context. Vooral de gemeente Amsterdam vond dat er in het Wallengebied een zo langzamerhand onaanvaardbare situatie was ontstaan, die systematische en langdurige verbetering vergde. Bij het Openbaar Ministerie en de Belastingdienst bestond grote bereidheid om daaraan mee te werken. Bij de politie was die er in het begin zeker ook, maar later in het project nam het gevoel van urgentie langzamerhand af. In mijn ogen speelde ook een zekere schaamte voor het eigen functioneren een rol daarbij. Zo bleek al snel dat de politie over veel minder informatie beschikte dan de andere partijen dachten. De indruk dat de politie op een berg aan gegevens zat, was niet in de laatste plaats ontstaan door het waas van geheimzinnigheid waarin ze zich graag hult. Dat was natuurlijk pijnlijk. Ook het gebrek aan personele capaciteit voor het doen van opsporingsonderzoeken en de starheid van de wegingsprocedures zorgden voor conflicten. Uiteraard was het in zo'n zwaar opgetuigd project als Emergo onaanvaardbaar dat projectvoorstellen zouden sneuvelen in het gewone circus van 'sturen en wegen'.

Weer een ander probleem was de neiging van de politie om zich te laten regeren door de 'waan van de dag'. Vooral het middenkader vertaalde een nieuwe gebeurtenis of prioriteit in het per direct willen staken van alle lopende projectmatige activiteiten, alsof dat slechts pauzenummers waren om de tijd te doden tot de volgende crisis zich aandiende. In het verder ombuigen naar ook een meer proactieve werkwijze heeft de Nederlandse politie absoluut nog een slag te maken (zie ook Vis, 2012). De andere partijen zagen deze houding volkomen terecht als een brevet van planmatig onvermogen, en dat zorgde eveneens voor fricties. De interventies van een zwaargewicht als Cyrille Fijnaut hebben op bepaalde momenten zeker geholpen om het project op koers te houden. Dit loste echter niet het fundamentele probleem op dat in een vrijwillig samenwerkingsverband uiteindelijk geen enkele partij daadwerkelijke doorzettingsmacht heeft wanneer een van de partners verzaakt.

Om als participierend onderzoeker te kunnen functioneren in een dergelijke constellatie is een volledige dekking op de hoogste management-niveaus essentieel. De lagere kaders, vooral bij de politie, moeten voortdurend weten dat 'dit is wat de baas wil'. Twifelen zij daaraan, dan is

het onmiddellijke gevolg dat allerlei procedurele obstakels worden opgeworpen of dat het regelen van de simpelste zaken eindeloos wordt vertraagd, waardoor de onderzoeker het werken onmogelijk wordt gemaakt. Überhaupt zijn er altijd wel politiemensen te vinden die een niet-collega maar als een vreemde snoeshaan beschouwen en er niet erg happig op zijn om iets voor hem of haar te doen. De hoogste bazen moeten dus voortdurend bereid zijn om obstructies van hun kant hardhandig de kop in te drukken. De onderzoeker moet vanaf het begin wel beseffen dat daar een houdbaarheidsdatum aan vastzit.

Het is tot slot duidelijk dat een dergelijke intensieve rol als praktijk-onderzoeker zoals ik bij Emergo had, een zware tijdsinvestering vergt. In mijn huidige functies van hoogleraar en lector valt die niet meer op te brengen. Op dit moment ben ik wederom betrokken bij twee integrale projecten, het Afpakteam van de Taskforce B5 en het Integraal Appel (een analyse van de 'hennepindustrie' in Tilburg, onder andere gebaseerd op de informatie van een spijtoptant), maar noodzakelijkerwijs in een meer afstandelijke rol van rapporteur en 'meedenker' en niet meer als mede-uitvoerder die zelf met zijn neus in de dossiers zit (hoewel ik dat in andere projecten zeer zeker nog steeds doe). De informatieverzameling en -analyse valt thans toe aan een jongere generatie van criminologische onderzoekers en recherchekundigen die inmiddels zijn ingestroomd, bijvoorbeeld bij de politie en de RIEC'en.

Literatuur

Bakker, I., A. van Ruth & K. Goossens (2000). *Wie wat anders wil, heeft iets uit te leggen*. Nijmegen, ITS.

Projectgroep Emergo (2012). *Emergo, de gezamenlijke aanpak van de zware (georganiseerde) misdaad in het hart van Amsterdam*. Den Haag.

Spapens, T. (2008). *Joker, de aanpak van illegale casino's in Nederland*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Spapens, T. (2012). Project Emergo: samenwerking bij de bestrijding van criminaliteitsproblemen in het Wallengebied. *CIROC-Nieuwsbrief*, 12(1), 2-3.

Tops, P. (2013). 'Klaar voor 'integrale samenwerking'? *Tijdschrift voor de Politie*, 75(6), 3.

Verhoeven, M., B. van Gestel & D. de Jong (2011). *Mensenhandel in de Amsterdamse raamprostitutie*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers.

Vis, T. (2012). *Intelligence, politie en veiligheidsdienst: verenigbare grootheden?* Proefschrift Tilburg University.